

Vladan Hodulák

SOCIÁLNÍ KONSTRUKTIVISMUS

Anglická škola

- Od 60. let hlavně ve Velké Británii
- Střední proud mezi realismem a liberalismem
- Důraz na interpretativní přístup
- Představa mezinárodních vztahů
 - Mezinárodní systém
 - Mezinárodní společnost
 - Světová společnost
- Představitelé – Buzan, Bull, Wight
- Do jisté míry předchůdce konstruktivismu v MV

Sociální konstruktivismus - úvod

- Vznikl jako důsledek debaty pozitivismus×postpozitivismus
- V teoriích MV má reprezentovat most, střední cestu
- Nejedná se o substantivní teorii typu realismu, liberalismu či marxismu
- Jedná se spíše o sociální teorii, která se skládá z
 - Ontologické roviny – co existuje, jak, a jak je to důležité
 - Představy o roli poznání a vědění při konstrukci reality
 - Přesvědčení, že stavba teorií v MV by měla být postavena na výše zmíněných ontologických a epistemologických základech

Kritika dosavadních teorií

- Kritika pozitivismu, ale podpora role vědy, snaha o nabídnutí alternativy
- Stát zdaleka není jediným a hlavním aktérem
- Kritika teorie racionální volby, aktéři nemají zájmy nezávislé na struktuře ve které existují
- Podcenění role ideových faktorů, především norem
- Vztah mezi agentem a strukturou
 - Povaha agentů nedeterminuje strukturu
 - Struktura nedeterminuje aktéra

Ontologie konstruktivismu

- Povaha aktérů
 - Člověk primárně společenský tvor, důraz na roli identity
 - Identita se utváří v čase na základě sociálních vztahů
 - Důležitost norem
- Vztah mezi agentem a strukturou
 - Vzájemně konstitutivní vztah mezi agentem a strukturou
 - Struktura objektivně existuje, je více než souborem jednání jednotlivců
- Závislost na minulém vývoji (path-dependency)
- Otázka existence reálného světa a vlivu materiálních faktorů
- Realita je z části nedeterminovaná, nahodilá

Sociální konstrukce reality

- Způsoby poznání objektivní reality
 - Realita se nám sama odhaluje (pozitivismus)
 - Realita není objektivně poznatelná (poststrukturalismus)
 - Realita je nám zprostředkována jazykem, ne však ve své „skutečné“ podobě (sk), poznání je konstruováno
- Možnost hierarchizace výroků o světě
 - Lidé sdílejí intersubjektivní (kolektivní) významy, ty jsou vytvářeny na základě pravidel (jazyka, komunity vědců) a tato pravidla nám umožňují rozhodnout o relevanci výroků
- Důraz na kontext, možnost změny
 - Naše představa o konceptech jako válka, anarchie atd. je podmíněna historickými a zkušenostmi a kontextem, v čase se mění – změna intersubjektivních významů

Podoba společnosti

- Lidé jsou hlavními aktéry, nicméně existují i další, např. státy jsou za určitých okolností také aktéry
- Aktéři jednají především na základě logiky vhodnosti (× logika výhodnosti) na základě norem
- Poznání a normy
 - Se vytváří na základě komunikace s pomocí jazyka a jsou sdíleny intersubjektivně
 - vznikají při jednání agentů, při střetávání s realitou světa
 - Aktéři mohou pomocí komunikace normy měnit
- Realita MV je sociální konstrukce, vytvářena a udržována prostřednictvím diskurzu a praxe aktérů MV
- Hlavní představitelé – Wendt, Olsen, Onuf, Kratochwil aj.

Příklad – A. Wendt

- Kritika neorealismu
 - Příliš materialistický
 - Podceňuje vliv struktury
- Příklad sociální konstrukce anarchie – dána představami, které sdílí společenství států a které definují jejich vzájemný vztah
- Kultury anarchie
 - Hobbesovská
 - Lockeovská
 - Kantovská
- Z každé kultury vyplývá určitá obecná identita státu, daná jeho vztahem k druhým

Spory v rámci konstruktivismu

- Konstruktivismus má problém s jednoznačným vymezením
- Otázka epistemologie
 - Pozitivismus ano či ne?
- Otázka kauzality
 - Materiálníxideové příčiny
- Vztah k racionalistickým teoriím
 - Je možná dělba práce?
- Kdo je relevantní agent?